

DVOJNI MODEL RADA I KINEZIOLOŠKA KULTURA

1. PROBLEM

Po uzoru na Gornju Bavarsku, u Hrvatsku je uveden program dvojnog modela strukovne izobrazbe. Glavni argument temelji se na činjenici da se naukovanje realizira u duplo većem fondu sati praktične nastave za razliku od školskog modela. Međutim, u općeobrazovnom dijelu koji je u nadležnosti Ministarstva prosvjete i športa, početni program nastave kineziološke kulture (tjelesne i zdravstvene kulture) u fondu od 70 sati, korigiran je na 35. Kako srednje škole imaju teške materijalno-tehničke uvjete i specifičnu strukturu učenika, nastava se nerijetko izvodi u blok satovima, što samo dodatno omalovažava struku, a predmet kineziološke kulture dovodi u situaciju da ciljeve i zadatke ne može realizirati niti u najjednostavnijem obliku, čak što više postižu se negativni učinci. Stoga ovaj rad treba mobilizirati sve kineziologe u cilju korekcije plana, rukovodeći se postojećim znanstvenim istraživanjima.

2. DVOJNI MODEL ŠKOLOVANJA

Dvojni model školovanja utemeljen je u odredbama Zakona o obrtu, "N.N." br.77./93. i 90./96 i odgovarajućim Odlukama Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo i Ministarstva prosvjete i športa. Ovaj sustav pokusno je uveden u školskoj godini 1995./96. u Obrtničkoj školi "Antun Horvat" u Đakovu a sadržavao je sljedeća zanimanja: automehaničar, vodoinstalater, plinoinstalater, instalater grijanja i klimatizacije, tokar, alatničar, autolimar, elektroinstalater, zidar, soboslikar-ličilac, stolar, tesar, elektrotehničar, frizer, fotograf, strojobravar. Osnovni cilj je bio da se provjeri mogućnost organiziranja i provedbe ovoga modela u našim materijalnim uvjetima.

Temeljna je karakteristika dvojnog modela što razdvaja općeobrazovni dio programa od naukovanja (stručno-teoretskog i praktičnog dijela). Općeobrazovni dio realizira se i izvodi prema Zakonu o srednjem školstvu i drugim aktima koji reguliraju srednje školstvo. Uspjeh u općeobrazovnom dijelu nema neposrednog utjecaja na naukovanje pa se ta dva dijela posebno prate i vrednuju. Plan i program općeobrazovnog dijela donosi ministar prosvjete i športa uz suglasnost Ministarstva za obrt, malo i srednje poduzetništvo, a nastava se izvodi u školi.

Sadržaj naukovanja dijeli se na stručno-teoretski i praktični dio koji su međusobno usko povezani. Ministar za obrt, malo i srednje poduzetništvo po prethodno pribavljenom mišljenju HOK-e i uz suglasnost Ministra prosvjete i športa donosi plan i program stručno-teoretskog i praktičnog dijela naukovanja, a nastava se izvodi u licenciranoj radionici ili u školi. Prema članku 42. Zakona o obrtu, obrtnici koji obavljaju vezani obrt za koji se traži majstorski ispit mogu primati na naukovanje učenike, ako za to dobiju licencu prema Pravilima o licenciranju obrta te sklapaju s njim ugovor (odnosno s roditeljem - Ugovor o naukovanju) u pisanom obliku, a Hrvatska obrtnička komora vodi evidenciju o tim ugovorima. U slučajevima neujednačenih kriterija ocjenjivanja između majstora-stručnih učitelja iz licencirane radionice i nastavnika strukovne škole, predviđen je izvanredni kontrolni ispit. Kontrolnim se ispitima želi ustanoviti razina znanja naučnika, zatim realizacija izvedbenog programa i mogućnost da se program kvalitetno realizira. Na temelju rezultata izvanrednog kontrolnog ispita donosi se odluka o eventualnom produženju naukovanja koje ne može biti dulje od jedne godine u tijeku trogodišnjeg školovanja. Pored kontinuiranog

praćenja znanja naučnika i izvanrednih kontrolnih ispita za negativno ocijenjene naučnike, u prvoj i drugoj godini provode se redoviti kontrolni ispiti (u pravilu krajem nastavne godine). U naukovanju nije predviđeno ponavljanje godine, već se ovo može produžavati ili skraćivati ovisno o individualnom uspjehu naučnika.

Nakon završetka naukovanja polaže se pomoćnički ispit koji obuhvaća praktična i strukovna znanja potrebna za obavljanje poslova određenog zanimanja. Ispit se polaže pred komisijom koja se sastoji od majstora obrtnika i nastavnika obrtničke škole. Nakon položenog ispita Hrvatska obrtnička komora izdaje Svjedodžbu o pomoćničkom zvanju pomoću koje pomoćnik može sklopiti ugovor o radu. Članak 50. Zakona o obrtu učenicima koji su položili taj ispit omogućava polaganje majstorskog ispita, a koji imaju završeno propisano opće obrazovanje prema Zakonu o obrtu i tri godine radnog iskustva. Majstorski ispit polaže se pred komisijom koju osniva Hrvatska obrtnička komora po programu koji je donio Ministar za obrt, malo i srednje poduzetništvo (Narodne novine, broj 102/95, 10/96).

Godišnji fond nastavnih sati praktične nastave znatno je veći nego u školskom modelu školovanja. Osnovni motiv temeljio se na pretpostavci da će učenik u školi, a naučnik u radionici naučiti sve potrebne sadržaje kroz rad u neposrednoj životnoj okolini. Ovom korekcijom fond sati naukovanja umanjen je 7,7 % bez produženja ukupnog vremena obrazovanja. Korekcija nastavnog plana omogućila je kroz 35 tjedana izmjenu teoretske i praktičnog dijela naukovanja u omjeru 1:1. Obrtnička komora kroz savjetovanja sa školama, preko područnih obrtničkih komora i s predstavnicima licenciranih obrta imala je želju unaprijediti ovaj oblik školovanja i uvrstiti ga u redoviti sustav obrazovanja za potrebe obrtništva.

NASTAVNI PLAN OBRAZOVANJA U DVOJNOM MODELU

Tablica 1.

R. BROJ	PREDMET/NASTAVNO PODRUČJE	B R O S A T I G O D I Š N J		
		J	I.	II.
1.	HRVATSKI JEZIK	105	105	96
2.	STRANI JEZIK	70	70	64
3.	POVIJEST	70	-	-
4.	POLITIKA I GOSPODARSTVO	-	70	-
5.	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	35	35	32
6.	VJERONAUKE I ETIKA	35	35	32
A.	UKUPNO OPĆE OBRAZOVANJE	315	315	224
1.	PRAKTIČNI DIO NAUKOVANJA	1080	1080	960
2.	TEORETSKI DIO i VJEŽBE	280	280	288
B.	UKUPNO NAUKOVANJE	1360	1360	1248
A+B	SVEUKUPNO	1675	1675	1472

2.1. KINEZILOŠKA KULTURA U DVOJNOM MODELU

Nastava kineziološke kulture u toj prvotnoj etapi planirana je u fondu od 70 sati. Nakon toga radna skupina ustanovila je da se početni plan sastoji od prevelikog fonda sati, tako da je odlučeno da se nastavni plan i program korigira smanjenjem predviđene satnice od uobičajene za naukovanje, a da se područje općeg obrazovanja u potpunosti uskladi sa svim ostalim programima u trogodišnjim školovanjima. Razlog smanjenju broja nastavnih sati

kineziološke kulture bio je opće prihvaćen model obrazovanja – tjedan dana nastave u školi + tjedan dana praktične nastave. Smatralo se da je opterećenje 4 x 1 sat tjelesne i zdravstvene kulture preveliko, i to je bio razlog smanjenja i opravdanja satnice. Nastava kineziološke kulture planom općeobrazovnog dijela predviđena je u fondu od 35 sati. Kako obično postoje brojni organizacijski i materijalni problemi u takvim školama (primjer Obrtnička škola Sisak) često se događa da se nastava održava u blok satovima, što u dvojnog modelu školovanja znači 17 dolazaka na nastavu u jednoj školskoj godini u uvjetima besprijekornog pohađanja nastave tj. bez opravdanih ili neopravdanih izostanaka učenika s nastave. U slučaju izostanaka bilo koje vrste fond sati se još smanjuje što iz iskustva znači da se nastava održava jednom mjesečno. U takvoj situaciji za očekivati su brojne negativne posljedice za organizam učenika.

Posljedice **malog fonda sati** nastave kineziološke kulture uzrokuju nedovoljni aktivitet koji ima za posljedicu promjene u lokomotornom sustavu i poremećaj rada unutarnjih organa. Propadanje motoričkih i funkcionalnih sposobnosti s kronološkom dobi je u negativnoj korelaciji.

Kognitivne sposobnosti kod djece ne razvijaju se do optimalnih limitiranih granica jer se velik broj njih ne stavlja u poziciju stvaralačkih aktivnosti.

Konativne osobine (modaliteti ponašanja) izravna su posljedica nedostataka organiziranih oblika kinezioloških aktivnosti koje imaju pozitivan utjecaj na čovjeka pogotovo u doba rasta i razvoja.

I sve ostale karakteristike antropološkog statusa na izravan ili neizravan način bolje funkcioniraju ako postoji pravilno organizirana tjelesna aktivnost. Sve ovo ima za posljedicu propadanje čovjeka kao bića sposobnog živjeti i raditi te umjesto da ga usavršavanjem podižemo na višu razinu događa se upravo suprotno.

Nedovoljni fond sati nastave jedan je od uzroka i **profesionalnih posljedica** koje se javljaju vrlo rano u težim fizičkim zanimanjima koja se u pravilu provode u dvojnog modelu. Predugo zadržavanje istog položaja tijela, vibracije uzrokovane korištenjem pojedinih vrsta alata, pogrešan način dizanja i nošenja tereta, dugo stajanje, nošenje pogrešne obuće sve su to vanjski uzročnici koji dovode do problema kralježnice (bol u leđima). Pomanjkanje adekvatnih aktivnosti uzrokuje slabost određene muskulature što dovodi do neravnoteže u snazi. Previše sjedenja i stajanja dovodi do zategnutosti mišića što je opet rezultat lošeg držanja tijela. Zategnutost mišića može se razviti do te mjere da uzrokuje bolove (glavobolje, bolovi u ramenima, vratu) i ometa normalno izvođenje pokreta. Postoje mnoge indicirane vježbe koje mogu preventivno djelovati i pridonijeti kvaliteti rada i zdravlju.

Koliko se s 35 sati (ili 17,5 x 2) nastave kineziološke kulture u dvojnog modelu može popraviti psihosomatski status, unaprijediti zdravlje i spriječiti profesionalna oboljenja bespredmetno je i govoriti. Ovakav sustav rada nema opravdanja kada se na područjima tehnološkog napretka i života uopće, pridaje sve veća pozornost zdravom načinu života.

3. ZAKLJUČAK

Trenutni način provođenja nastave kineziološke kulture u dvojnog modelu školovanja neadekvatan je i ne može dovesti ni do kakvih pozitivnih transformacija učenika, čak što više hipokinetički plan kineziološke kulture u dvojnog modelu od 35 sati i materijalno-tehnički uvjeti u školama uzrokuju brojne negativne posljedice za organizam naučnika. Ovaj negativni primjer nastave treba žurno mobilizirati sve kineziologe u njegovom otklanjanju, kako bi se s uspjehom ostvarili ciljevi i zadaće odgojno obrazovnog procesa u školama koje obrazuju naučnike u ovom modelu školovanja.

Smanjen broj sati u nastavnom planu i programu za kineziološku kulturu (tjelesnu i zdravstvenu kulturu) u prihvaćenom modelu "tjedan nastave, tjedan prakse" može se prevladati izvannastavnim (kineziološkim) aktivnostima na koje bi naučnici obvezatno dolazili u tjednu kada obavljaju praktičnu nastavu. Te kineziološke aktivnosti trebaju biti sastavni dio tjednog opterećenja nastavnika i u rasporedu sati naučnika.

Jedna od mogućnosti vraćanja fonda sati kineziološke kulture bila bi da svi naučnici pohađaju praksu u fondu od 40 sati tjedno (ili 1000 sati godišnje), a ne kao do sada 42 sata tjedno (ili 1080 sati godišnje).

4. LITERATURA:

1. Findak, V.,(1999). METODIKA TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE, Zagreb: Školska knjiga.
2. Herceg, I.(2002). DVOJNI SUSTAV I OBRAZOVANJE ODRASLIH. U: Zbornik radova, Obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje. Zagreb.Hrvatsko andragoško društvo:179-188.
3. Kuzmić, B. (1998). GODIŠNJI PLAN I PROGRAM RADA OBRTNIČKE ŠKOLE SISAK 1998/1999., Sisak: Obrtnička škola Sisak.
4. Ministarstvo prosvjete i športa RH, posebno izdanje broj 11 (1997). OKVIRNI NASTAVNI PROGRAMI OPĆEOBRAZOVNIH PREDMETA U SREDNJIM ŠKOLAMA, Zagreb:
5. Ministarstvo prosvjete i kulture, PROGRAM TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE ZA SREDNJE ŠKOLE, Zagreb: Zavod za školstvo.
6. Mrgan, J. (2001). BILJEŠKE U PREGLEDU RADA TZK 2000./2001. Sisak: Obrtnička škola, Sisak.
7. Sobota,I.,V.Poturić,B.Švara,S. Paunović,R.Brnas, D.Garašić, N.Vulić, V.Luburić, I.Mrkonjić, D.Brešan,V.Milić,B.Devernay,R.Lolić,I.Turković,Z.Marinić(1999). GDJE, ZAŠTO, KAKO U SREDNJU ŠKOLU I ZANIMANJE. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, Zavod za unapređenje školstva.